

Valko-Venäjä

Katsaus talouteen ja yhteiskuntaan

Olli-Matti Mikkola – Eeva Kerola

**Helsingin kauppakorkeakoulu
CEMAT**

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Valko-Venäjän talouskehitys.....	5
Bruttokansantuotteen kehitys ja inflaatio	6
Suorat ulkomaiset investoinnit.....	10
Ulkomaankauppa	12
Valko-Venäjän ja Suomen kauppasuhteet.....	15
Kokemuksia ja huomioita Valko-Venäjältä	18
Yleistä.....	18
Vitsebsk	19
Orša ja Mahiljou	20
Minsk.....	20
Yritysvierailut	21
Loppusanat	24

Johdanto

Valko-Venäjä on monelle suomalaiselle tuntematon maa, vaikkakin etäisyys Helsingistä Minskiin on lyhyempi kuin Helsingistä Rovaniemelle. Huolimatta siitä, että Valko-Venäjä sijaitsee keskeisellä paikalla Euroopassa, se on onnistunut eristäytymään etenkin Länsi-Euroopasta melko onnistuneesti. Lännessä Baltiaan ja Puolaan rajoittuva Valko-Venäjä muodostaa yhdessä eteläisen rajanaapurinsa Ukrainan kanssa merkittävän kauttakulkualueen Euroopan Unionin (EU) ja Venäjän välissä (Kuvio 1).

Kuvio 1: Valko-Venäjän kartta

Valko-Venäjä on pinta-alaltaan (207 600 km²) kuudenneksi suurin ja väestöltään (9,75 miljoonaa asukasta) viidenneksi suurin entisistä neuvostotasavalloista. Valko-Venäjä on historiansa aikana ollut mm. Liettuan suuriruhtinaskunnan ja myöhemmin Puola-Liettuan alaisuudessa. Puolan jaoissa Valko-Venäjä jäi Venäjän keisarikunnalle 1795. Venäjän vallankumouksen jälkeen ja Saksan miehityksen aikana 1917 perustettiin lyhytaikainen Valko-Venäjän kansallinen tasavalta. Vuonna 1919 julistettiin perustetuksi Valko-Venäjän sosialistinen neuvostotasavalta, joka oli

Neuvostoliiton perustajajäsen. Toisen maailmansodan aikana maa oli kokonaan Saksan miehittämä vuosien 1941–1944 välillä. Neuvostoliiton hajoamisen yhteydessä Valko-Venäjä julistautui melko vastahakoisesti suvereeniksi 27. heinäkuuta 1990 ja itsenäistyi virallisesti Valko-Venäjän tasavallaksi 25. elokuuta vuonna 1991. Maan virallisia kieliä ovat venäjä ja valkovenäjä, mutta valkovenäjän kielellä on lähinnä symbolinen rooli ja pääkieli näin ollen on venäjä.

Valko-Venäjä on säilyttänyt entisistä neuvostotasavalloista läheisimmät suhteet Venäjään ja on siitä erittäin riippuvainen esimerkiksi ulkomaankaupassa. Puolestaan Venäjälle Valko-Venäjä on tärkeä energian kauttakulkureitti Euroopan markkinoille. Maailman pisin öljyputki ”Družba” (”ystävyyys”) kulkee Valko-Venäjän läpi ja sen kautta kuljetetaan muun muassa 20 % Saksassa tarvittavasta öljystä. Lisäksi putkella jaetaan öljyä Tšekkiin, Unkariin, Ukrainaan, Slovakiaan ja Puolaan. Valko-Venäjä on myös venäläiskaasun toiseksi tärkein kuljetusreitti Eurooppaan Ukrainan jälkeen (IMF 2009b).

Valko-Venäjää on kutsuttu useissa länsimaisissa keskusteluissa Euroopan viimeiseksi diktatuuriksi. Valta on keskittynyt vuonna 1994 Valko-Venäjän presidentiksi valitun Aleksander Lukašenkon (synt.1954, valkoven. Aljaksandr Lukašenka) ja hänen lähipiirinsä käsiin. Lukašenko valittiin vuonna 2006 kolmannelle kaudelleen yli 82 prosentin kannatuksella (The World Bank 2009). Valko-Venäjän itsenäisyyden alkumetreillä aloitetut talousuudistukset ovat Lukašenkon aikana menneet takapakkia. Vuosina 1991–1994 Valko-Venäjällä mm. yksityistettiin valtionyrityksiä, perustettiin instituutioita yksityisen omistuksen luomiseksi ja kannustettiin yrittäjyyteen. Lukašenkon astuttua valtaan uudistukset hidastuivat ja maa seuraakin nykyään presidentin harjoittamaa sosialistista markkinataloutta. Lisäksi vuodesta 2005 lähtien valtio on ottanut uudelleen hallintaansa monia jo yksityistettyjä yrityksiä (The World Bank 2009). Talouden lisäksi Valko-Venäjän tiedotusvälineet ovat pitkälle valtion omistuksessa tai vähintäänkin valvonnassa.

Kansainvälisissä vertailuissa Valko-Venäjän sijoitukset eivät ole olleet viime aikoina mairittelevia. Transparency Internationalin korruptiovertailussa Valko-Venäjä oli sijalla 151/180 (Transparency International, 2008). Index of Economic Freedom -listauksessa Valko-Venäjä sijoittui sijalle 167/183 (Index of Economic Freedom, 2009). Puolestaan ”Toimittajat ilman rajoja” -järjestön lehdistön vapaus -listauksessa Valko-Venäjä jäi sijalle 154/173 (Reporters without Borders, 2009). Liiketoimintaympäristön kehittymisen vertailussa Valko-Venäjä sen sijaan on menestynyt paremmin. Maailmanpankin Doing Business –rankkauksessa (www.doingbusiness.org) Valko-

Venäjä nousi sijaluvulle neljä vertailtaessa eri maiden tekemiä uudistuksia liiketoimintaympäristön parantamiseksi 2007-2008. Tämä nosti Valko-Venäjän sijalukua 181 maan joukossa vuoden 2008 sijalta 115 sijalle 85 vuoden 2009 kierroksella. Edelle sijoittui ainoastaan kuusi entistä neuvostotasavaltaa (ml. Baltian maat) ja taakse jäi esimerkiksi Venäjä.

Tässä katsauksessa esitellään lyhyesti Valko-Venäjän taloutta ja toimintaympäristöä. Katsaus jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa esitellään tilastojen valossa Valko-Venäjän perustietoja ja talouskehitystä ja vertaillaan Valko-Venäjän taloutta Venäjään ja Ukrainaan. Tämän osuuden on laatinut Eeva Kerola. Toinen osa perustuu Olli-Matti Mikkolan kokemuksiin matkalta Valko-Venäjällä vuodenvaihteessa 2008–2009.

Valko-Venäjän talouskehitys

Tässä luvussa luodaan katsaus Valko-Venäjän talouden rakenteeseen, viime vuosien talouskehitykseen sekä ulkomaankauppaan ja ulkomaisiin investointeihin. Taulukossa 1 on kuvattu Valko-Venäjän tärkeimpiä tunnuslukuja.

Taulukko 1: Valko-Venäjän tunnuslukuja (2007)

Suurimmat kaupungit, asukasta	Minsk (pääkaupunki): 1 765 800 Homel: 481 500 Mahiljou: 366 900 Vitsebsk: 342 700
Rajanaapurit	Venäjä, Puola, Ukraina, Latvia, Liettua
Pinta-ala (km²)	207 600
Väkiluku	9 751 000
Valutta	rupla (BYR)
Bruttokansantuote asukasta kohden, ostovoimakorjattu	10948,65 USD
Bruttokansantuotteen rakenne (prosenttia bruttokansantuotteesta)	Maatalous 8,7 % Teollisuus 40,6 % Palvelut 50,6 %
Keskuspankkien vaihtokurssit 14.1.2009	1 EUR = 3516,28 BYR 1 USD = 2648,00 BYR
Työttömyysaste (rekisteröity työttömyys, Valko-Venäjän oma virallinen arvio)	0,8 %

Lähde: CIA World FactBook, Belstat, IMF WEO 2008, Federal Reserve ja Euroopan Keskuspankki

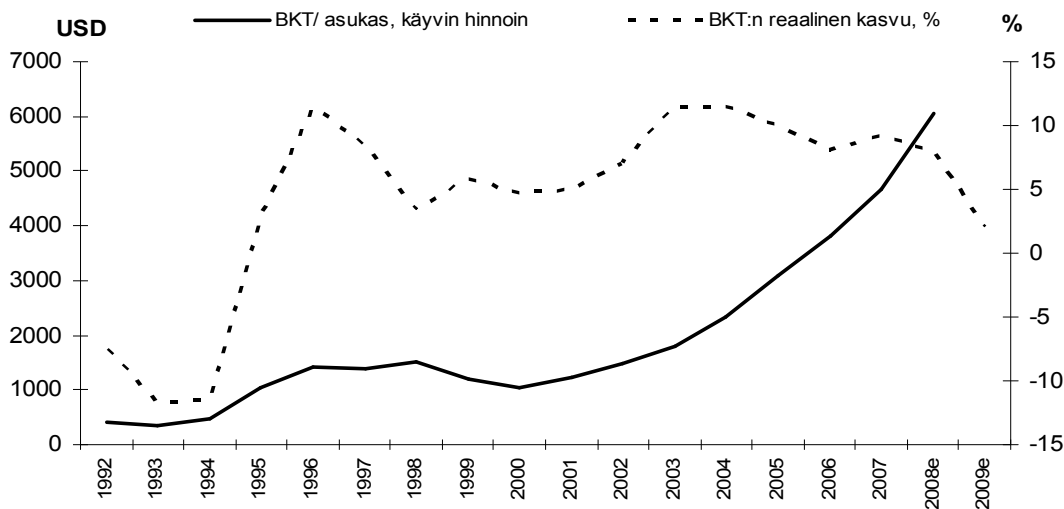
Valko-Venäjän väestöstä asuu kaupungeissa ja kaupunkialueilla noin 72%. Maan demografiakehitys on samankaltainen kuin Venäjällä, eli väestön vähenee ja ikääntyy. Maa kärsii Baltian maiden tavoin yhä muuttotappiosta, vaikka maastamuutto on hidastunut 1990-lukuun verrattuna. Seuraavissa kappaleissa käsitellään tarkemmin Valko-Venäjän talouden tunnuslukuja.

Bruttokansantuotteen kehitys ja inflaatio

Neuvostoliiton aikana Valko-Venäjän taloutta hallitsivat massiiviset teollisuuslaitokset ja maatalous, jotka tuottivat suurimman osan maan bruttokansantuotteesta usean vuosikymmenen ajan. Talous kasvoikin neuvostoaikana voimakkaasti; Neuvostoliiton korkea kysyntä piti valtavat teollisuuslaitokset tuottavina ja eri tuotannonaloille erikoistuneet kollektiivimaatilat takasivat Valko-Venäjälle kasvavat tulot myös maataloudesta (Finpro 2008).

Itsenäistymisen jälkeen 1990-luvun alussa bruttokansantuote supistui nopeasti. Valko-Venäjä oli maataloustuotteita lukuun ottamatta riippuvainen raaka-ainetuonnista Venäjältä. Valtava tuotantokoneisto hyytyi, kun Neuvostoliiton kaatumisen jälkeen kysyntä putosi voimakkaasti. Lisää ongelmia aiheuttivat 1990-luvulla muutama huono satovuosi, sekä Venäjän ruplakriisi vuonna 1998 (IMF 2009b). Seuraavassa kuviossa on tarkasteltu Valko-Venäjän bruttokansantuotteen kehitystä asukasta kohden ja sen reaaliaikasta kasvua vuodesta 1992 lähtien.

Kuvio 2: BKT/asukas käyvin hinnoin, USD ja BKT:n reaalin kasvu, %, 1992-2009e

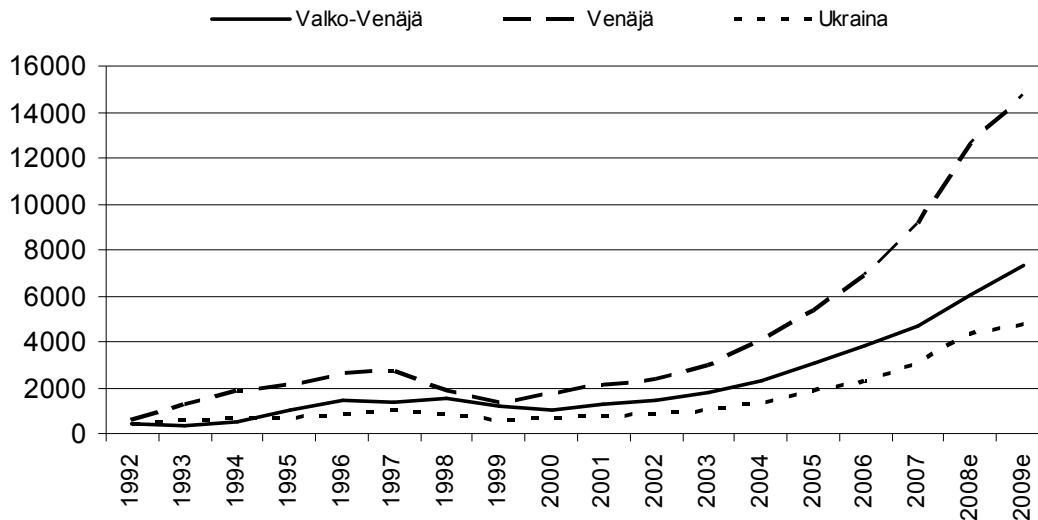
Lähde: IMF WEO lokakuu 2008

Asukasta kohti laskettu käypähintainen bruttokansantuote on kasvanut Valko-Venäjällä tasaisesti 2000-luvun ajan. Sitä on osaltaan siivittänyt Venäjän voimakas talouskasvu, joka on taannut tasaisesti kasvavan kysynnän valkovenäläisille tuotteille. Lisäksi talouskasvuun vaikutti positiivisesti vuoteen 2008 asti Venäjältä muita maita huomattavasti edullisemmin saatu energia. 2000-luvun alkupuolella öljyn korkea maailmanmarkkinahinta kasvatti Valko-Venäjän tuloja entisestään. Sekä transito-maksut Venäjältä tulevan öljyn kuljettamisesta Eurooppaan että jalostettujen öljytuotteiden vientitulot kasvoivat voimakkaasti.

Myös muiden maan keskeisten vientituotteiden (metallit, lannoitteet) maailmanmarkkinahintojen kohoaminen 2000-luvulla on vaikuttanut piristävästi maan bruttokansantuotteen kasvuun. Reaalinen bruttokansantuote kasvoi 2000-luvulla noin 9 % vuosittaista vauhtia aina 2008 globaaliin talouskriisiin asti. Vaikka Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) vielä lokakuussa 2008 julkisti ennusteen, jonka mukaan Valko-Venäjän talous kasvaisi edelleen seuraavina vuosina, tiedotti se jo kuluvan vuoden tammikuussa sopineensa Valko-Venäjän kanssa lähes 2,5 miljardin dollarin suuruista avustuspaketista. Talous onkin tällä hetkellä suurissa vaikeuksissa; ulkomaankaupan vaihtosuhte on heikentynyt voimakkaasti, kauppakumppaneiden kysyntä on laskenut ja ulkopuolinen rahoitus on lähes pysähdyksissä, mikä pienentää maan ulkomaisia valuuttavarantoja entisestään. Bruttokansantuotteen ennustetaankin kasvavan enää noin 1-2 % vuonna 2009 (IMF 2009a).

Kun Valko-Venäjän bruttokansantuotteen kehitystä tarkastellaan ostovoimapariteetilla korjattuna yhdessä Ukrainan ja Venäjän vastaavien lukujen kanssa (kuvio 3), voi huomata niiden myötäilleen samansuuntaista kehitystä aina 1990-luvun alusta lähtien.

Kuvio 3: BKT/asukas, ostovoimapariteetilla korjattuna, USD, 1992-2009e

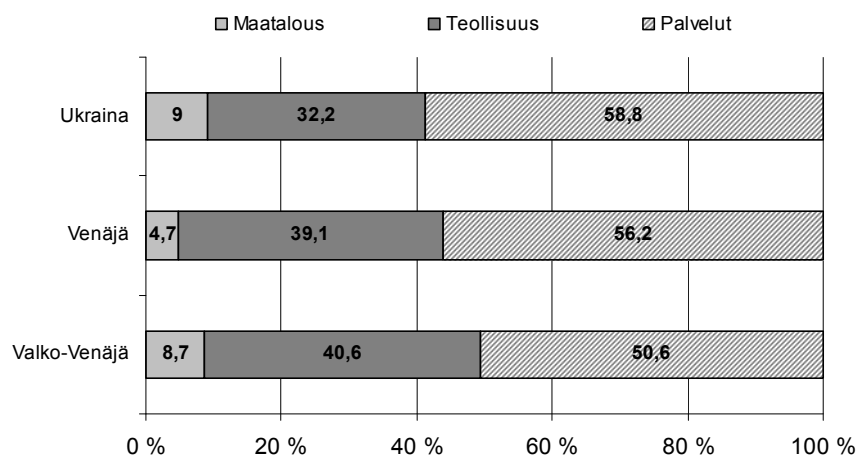
Lähde: IMF WEO lokakuu 2008

Ostovoimapariteetilla korjattuna Valko-Venäjän asukasta kohden laskettu bruttokansantuote (6058,5 dollaria) on vain alle puolet Venäjän vastaavasta (12578,5 dollaria) vuoden 2008 ennusteessa, mutta silti vielä selvästi Ukrainaa suurempi (4318,8 dollaria). Tammikuun 2009 alussa Valko-Venäjän rupla devalvoitui kuitenkin noin 20 %, ja keskimääräisen kuukausipalkan (noin 400 dollaria) ostovoima romahti muutamassa päivässä 333 dollariin¹. Valuutan arvon heikkenemisen arvellaan liittyvän Kansainvälisen valuuttarahaston myöntämään, lähes 2,5 miljardin dollarin suuruiseen avustuspakettiin. Valuuttakurssien vapauttaminen, valtion menojen karsiminen budjetin tasapainottamiseksi ja palkkakontrollit kuuluvat Kansainvälisen valuuttarahaston yleisiin sopimusehtoihin. Kuviossa 2 esitetty Kansainvälisen valuuttarahaston lokakuussa 2008 julkistama ennuste vuoden 2009 luvuista ei siten Valko-Venäjän kohdalla välttämättä enää pidä paikkaansa.

Bruttokansantuotteen kehityksessä ilmenevistä yhtäläisyyksistä huolimatta Valko-Venäjän, Venäjän ja Ukrainan bruttokansantuotteessa on erojakin; ainakin rakenteellisesti (kuvio 4).

¹ <http://www.reuters.com/article/usDollarRpt/idUSL819466020090108>

Kuvio 4: BKT:n rakenne maittäin vuonna 2007, %

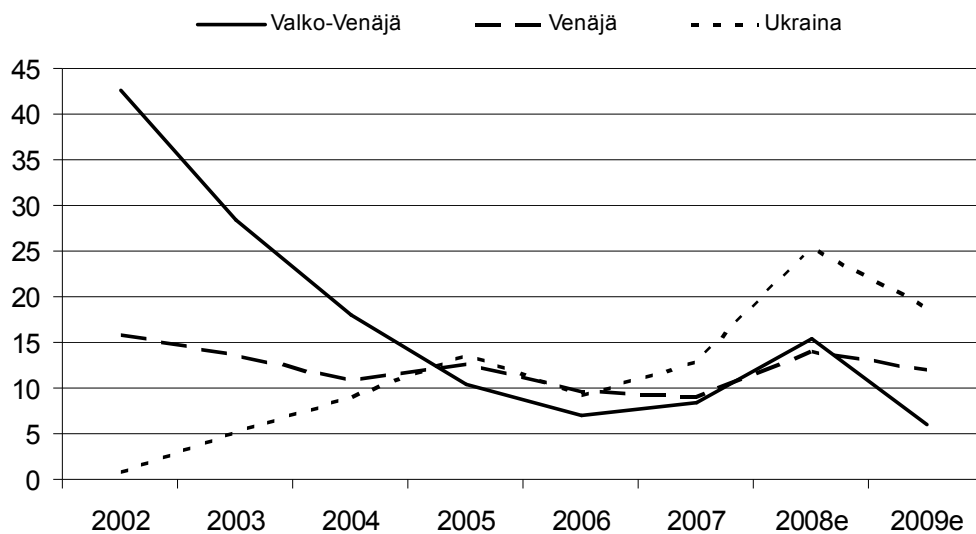

Lähde: CIA World Factbook

Vaikka Valko-Venäjällä ja Ukrainassa maatalouden osuus bruttokansantuotteesta on lähes yhtä suuri, palveluiden osuus on Ukrainassa lähes 10 prosenttiyksikköä suurempi. Neuvostoliitonaikaisten suurten teollisuuslaitosten vaikutus näkyy edelleen. Teollisuuden osuus vuosittaisesta kansantulosta oli Valko-Venäjällä edelleen yli 40 % vuonna 2007, samaa luokkaa kuin Venäjälläkin.

Valko-Venäjän talouden tunnusluvut etenkin inflaation kohdalla eivät ole kansainvälisesti täysin vertailukelpoisia. Tämä johtuu valtion tarkasti sääntelemistä hinnoista. Esimerkiksi yli 70 % inflaation perustana olevan ruokakorin tuotteiden hinnoista on tarkkaan säänneltyjä (IMF 2009b). Vuodesta 1996 alkanut lainomainen hintasäännöstely käsittää sekä yritykset omistusrakenteesta riippumatta että taloudesta vastuussa olevat hallintoelimet. Vuonna 1998 hintojen enimmäiskasvuvauhti asetettiin kuukaudessa 2 %:iin (tai vuositasolla 27 %:iin). Löysä rahapolitiikka ja valuuttakurssien voimakas devalvoituminen aiheuttivat kuitenkin poikkeamisen tavoitellusta inflaatiotasosta. Verrattuna Ukrainaan ja Valko-Venäjään Valko-Venäjän inflaatio oli huomattavasti korkeammalla tasolla vielä vuonna 2002, jonka jälkeen se alkoi jyrkästi laskea painuen vertailumaita alemmas vuonna 2005 (kuvio 5).

Kuvio 5: Inflaatiokehitys vuodesta 2002 lähtien, %

Lähde: IMF WEO lokakuu 2008

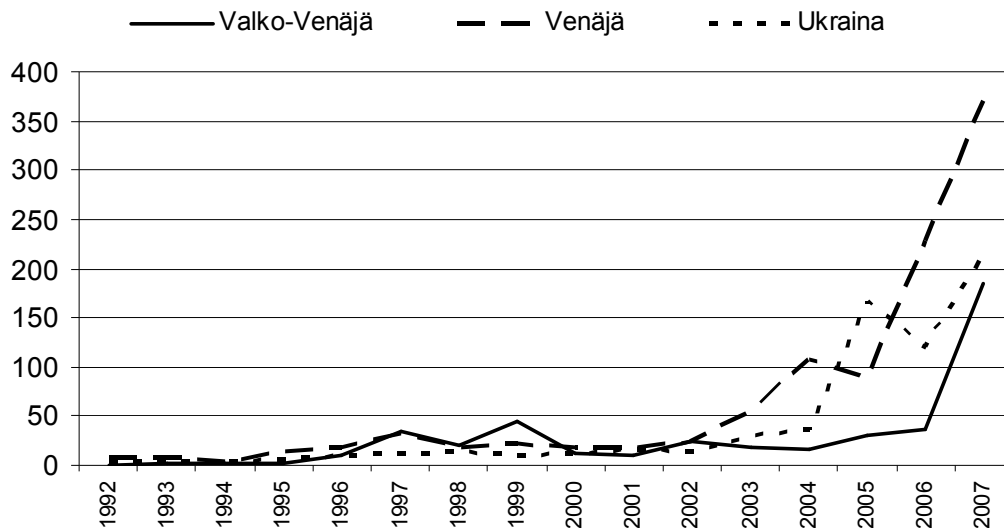
Valko-Venäjän inflaatio on 2000-luvulla saatu osittain hallintaan ja se on pysynyt vuodesta 2003 lähtien virallisen tavoitteen mukaisena. Vuosina 2006–2007 nähty nouseva hintakehitys oli seurausta sekä hinnan että energian maailmanmarkkinahintojen kasvusta, mutta talous oli ylikuumentunut myös luotonannon lisääntymisen ja kotimaisen kysynnän kasvun johdosta (The World Bank 2009). Nykyisen taloustilanteen vuoksi inflaation odotetaan laskevan tulevina vuosina. Vuoden 2009 ennuste on Kansainvälisen valuuttarahaston mukaan 6,1 %.

Suorat ulkomaiset investoinnit

Erittäin suuri ongelma Valko-Venäjällä on investointien vähäinen määrä. Investoinnit etenkin kiinteään pääomaan ovat liian pienet hallituksen kaavailemien uudistus- ja vakautusohjelmien toteuttamiseksi. Maan hallitus Lukašenkon johdolla ei kuitenkaan halua aloittaa rakenteellisia uudistuksia liiketoimintailmapiirin parantamiseksi, jotta etenkin kotimaisia investointeja saataisiin lisättyä. Hallitus on sen sijaan yrittänyt houkuttaa ulkomaisia suoria investointeja, joita tosin virtaa maahan edelleen niin vähän, ettei niillä ole mitään tosiasiallisia vaikutuksia talouden kehitykseen. (Finpro 2008) Ongelmana ovat teollisuuslaitosten rappeutuminen, lainsäädännön epäjohtamukaisuus, talou uudistusten hidas toteuttaminen sekä yleisesti Lukašenkon yksinvaltaisesti toteuttaman hallinnon huono ennustettavuus. Valko-Venäjälle sijoitettujen suorien

ulkomaisten investointien kanta oli vuoden 2007 lopussa 4,5 miljardia dollaria, kun se esimerkiksi Ukrainassa oli yli 38 miljardia, Venäjän lähes 325 miljardista puhumattakaan. Vaikka investointikanta suhteutettaisiin väkilukuun (kuvio 6), Valko-Venäjä jää silti kauas hänille 468 dollarilla (Ukrainassa 824 dollaria asukasta kohti, Venäjän vastaavan luvun ollessa 2280 dollaria).

Kuvio 6: Ulkomaisten suorien investointien virta maittain per asukas, USD, 1992–2007

Lähde: UNCTAD WIR 2008 ja IMF WEO lokakuu 2008

Kun Venäjällä ja Ukrainassa ulkomaisia suoria investointeja on onnistuttu houkuttelemaan kasvavalla vauhdilla vuodesta 2003 lähtien, Valko-Venäjällä ensimmäinen todellinen kasvuvuosi oli 2007, jolloin investointivirta asukasta kohti laskettuna kasvoi viisinkertaiseksi edellisvuodesta. Vuoden 2007 noin 1,7 miljardin dollarin investointivirta oli seurausta muutamasta suuresta yrityskaupasta. Alkuvuodesta Baltic Beverages Holding osti 30 prosentin osuuden valkovenäläisestä Olivarija-panimosta, ja loppuvuodesta itävaltalainen Telekom Austria osti 70 prosentin osuuden matkapuhelinoperaattori Velcomista 730 miljoonalla dollarilla. Valtio myi lisäksi 12,5 prosentin osuuden kaasunkuljetusyhtiöstään venäläiselle Gazpromille 625 miljoonalla dollarilla (Finpro 2008).

Suurimpia investointilähteitä Valko-Venäjälle ovat Venäjä (vuoden 2008 kesäkuussa 32,5 % kaikista suorista ulkomaisista investoinneista), Sveitsi (20,4 %), Itävalta (14,1 %), Iso-Britannia (12,4 %) ja Kypros (7,8 %). Viime vuosina Baltian maista myös Latvia ja Liettua ovat kasvattaneet investointejaan Valko-Venäjälle. Valko-Venäjän oman investointitoimiston (National

Investment Agencyn²⁾ mukaan maassa toimii nykyään kolmisen tuhatta yritystä, jotka on perustettu ulkomaisin investoinnein. Investointeja on kyseisen toimiston mukaan virrannut yhteensä 77 eri maasta ja käynnissä on 87 investointiprojektia. Kiinnostavimmat sektorit ulkomaisten investointien näkökulmasta ovat konepaja- ja metalliteollisuus, kuluttajatuotteet, kemian teollisuus, puunjalostus, viestintä ja liikenne, sekä lääketieteellisyys.

Ulkomaisia investointeja houkutellessaan maan hallitus suunnittelee mm. yritysverotuksen laskemista samalle tasolle Venäjän kanssa. Valko-Venäjälle on lisäksi muodostettu kuusi erityistalousaluetta (Free Economic Zones, FEZ), joista FEZ Minsk ja FZE Brest ovat houkutelleet eniten investointeja. (Finpro 2008) Erityistalousalueen sisällä ulkomaisia investoijia houkuttelee mm. vapautus tietyistä veroista ja tullimaksuista. Maahan perustettiin vuonna 2005 myös huipputeknologiapuisto (High Tech Park), jossa toimi vuoden 2009 alkuun mennessä 60 yritystä työllistäen 6000 henkeä. Niiden tuotannon arvo oli vuonna 2008 noussut 120 miljoonaan dollariin³.

Ulkomaankauppa

Valko-Venäjällä on erittäin läheiset sidokset etenkin Venäjään ja tämä näkyy myös nykyisissä ulkomaankauppaluvuissa. Valko-Venäjällä on ollut erityisiä kahdenkeskisiä sopimuksia Venäjän kanssa tullimaksuja ja tiettyjen tuontituotteiden (esim. öljy) hintoja koskien. Varsinainen kahdenkeskinen tulliliitto (joka perustettiin vuonna 1995) on nykyään käytännössä kutakuinkin kontrolloimaton ja toimii osittain vain paperilla. Sitä vastoin Valko-Venäjä, Venäjä ja Kazakstan allekirjoittivat vuonna 2007 joukon asiakirjoja, joissa sovittiin yhteisen tulliliiton perustamisesta, joka astuisi voimaan vuoden 2010 alkupuolella. Tulliliiton perustaminen tapahtuu Euraasian talousyhteisön Eurasecin organisatorisissa puitteissa. Alun perin tulliliitosta piti tulla neljän suurimman IVY-maan yhteinen hanke (Venäjä, Valko-Venäjä, Ukraina ja Kazakstan), mutta Ukraina on alusta lähtien vältellyt siihen sitoutumista⁴.

Valko-Venäjän ulkomaankauppa kasvoi 28 % vuodesta 2007 seuraavan vuoden marraskuuhun mennessä (kuvio 7). Sekä tuonti että vienti kasvoivat molemmat noin 28 %, kauppavajeen noustessa 5,4 miljardiin dollariin. Valko-Venäjän ulkomaankauppa on hyvin paljon sidoksissa

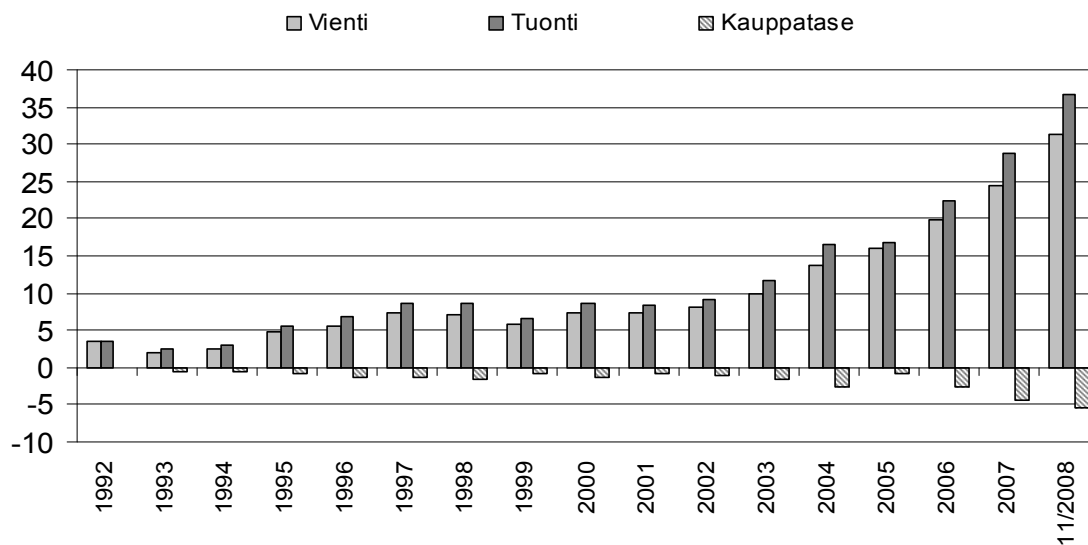
² <http://invest.belarus.by/en/>

³ <http://www.park.by/en/>

⁴ <http://www.compiler.fi/idankaupan/uutisia/vientipalvelut/6-7.2008/3.html>

toisiin IVY-maihin ja niistä eritoten Venäjään. Valko-Venäjän oman tilastokeskuksen Belstatin mukaan vuoden 2008 marraskuun loppuun mennessä 56,3 % kokonaisulkomaankaupasta (yhteensä lähes 68 miljardia dollaria) käytiin IVY-maiden kanssa kyseisenä vuonna. Tämä oli kuusi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2007. Venäjän osuus kaupasta IVY-maiden kanssa oli lähes 85 %. Ukrainan osuus (12,3 %) kasvoi lähes kolme prosenttiyksikköä vuoden 2007 lukuihin verrattuna.

Kuvio 7: Valko-Venäjän ulkomaankauppa 1992–11/2008, mrd. USD

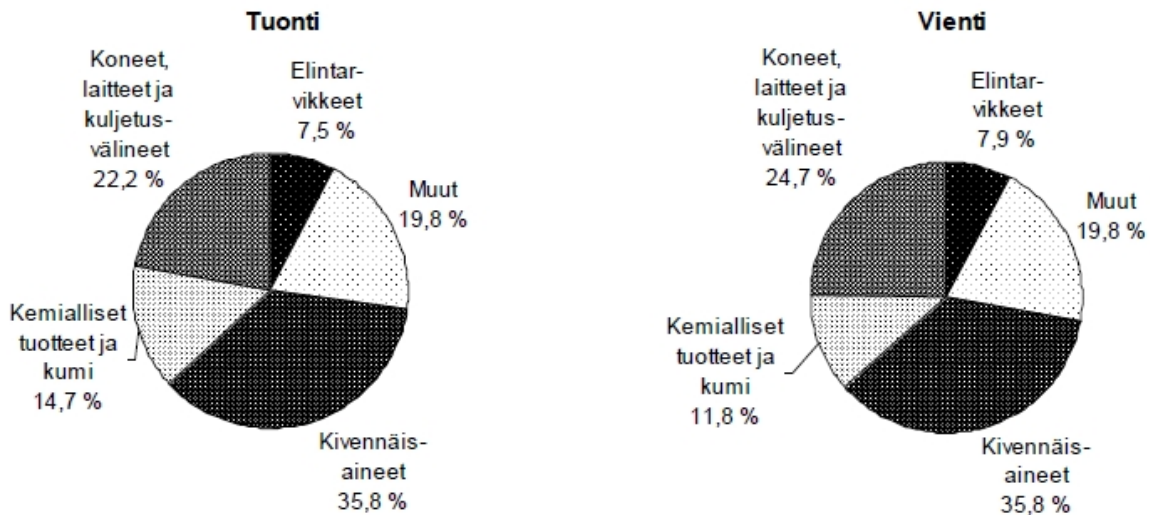
Lähde: UNCTAD International merchandise trade ja Belstat

Itsenäistymisen jälkeen Valko-Venäjän ulkomaankauppa oli suhteellisen pientä ja heilahduksille altista, mutta taloustilanteen paraneminen (myös kauppakumppaneiden kohdalla) siivitti sekä viennin että tuonnin kasvu-uralle vuodesta 2001 lähtien. Ulkomaankaupan kasvu onkin lähes kokonaan seurausta Venäjän ja muiden IVY-maiden talouskasvusta 2000-luvulla. Tuonti on kasvanut vientiä nopeammin etenkin muutaman viime vuoden aikana kasvattaen kauppataaseen vajetta jo yli 5 miljardin dollarin marraskuuhun 2008 mennessä.

Koska teollisuuden rakenteelliset uudistukset eivät ole toteutuneet investointien puuttuessa, valkovenäläisten tuotteiden kilpailukyky huonontuu vuosi vuodelta länsimaihin verrattuna. Viennin kasvattaminen länteen on muuttunut lähes mahdottomaksi. (Finpro 2008) Valko-Venäjällä on ollut suunnitelmia kehittää tuontia korvaavaa tuotantoa, jotta kauppataaseen alijäämän kasvu saataisiin kontrolliin.

Tuonnin ja viennin rakenteet ovat keskenään hyvin samankaltaiset, kivennäisaineiden ollessa suurin yksittäinen tuonti- ja vientiartikkeli 35,8 % osuudella. Kuviossa 8 on esitetty Valko-Venäjän oman tilastoviraston ilmoittama tuonnin ja viennin rakenne vuonna 2007.

Kuvio 8: Tuonnin ja viennin rakenne 2007

Lähde: Belstat

Kaliumkarbonaatti on öljytuotteiden ohella erittäin tärkeä kivennäisaine, jossa Valko-Venäjällä on maailmaan suurimpiin kuuluvat varannot (Finpro 2008). Kivennäisaineiden jälkeen tärkeimpänä kaupp-artikkelina tulevat koneet, laitteet ja kuljetusvälineet, jotka muodostavat noin neljänneksen kokonaisviennistä ja reilun viidenneksen kokonaistuonnista.

Tärkeimpänä kauppakumppanina on kirkkaasti Venäjä, jonka osuus kokonaistuonnista on 60 % ja kokonaisviennistäkin 37 %. Alla (taulukko 2) on listattu sekä viennin että tuonnin osalta Valko-Venäjän tärkeimmät kauppakumppanit.

Taulukko2: Tärkeimmät kauppakumppanit 2007

Vienti	%	Tuonti	%
Venäjä	36,9	Venäjä	59,9
Alankomaat	17,4	Saksa	7,6
Iso-Britannia	6,5	Ukraina	5,5
Ukraina	5,9	Puola	2,9
Puola	5	Kiina	2,8

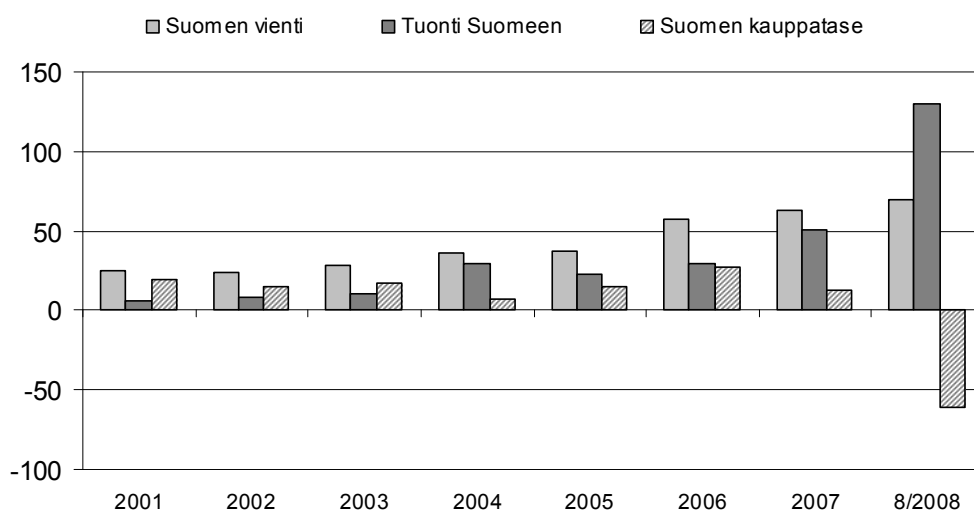
Lähde: Belstat

Vienti toisiin IVY-maihin koostuu pääasiassa koneista, laitteista ja kulkuneuvoista, tekstiileistä, lannoitteista ja muista maataloustuotteista. Tuonti etenkin Venäjältä muodostuu suurimmaksi osin energiasta. Toisten IVY-maiden ohella Valko-Venäjä käy eniten kauppaa Euroopan Unionin kanssa, joista etenkin Alankomaat näyttely viennin osalta tärkeää roolia. Länsivientiä hallitsee raakaöljy ja jalostetut öljytuotteet. Muita vientituotteita länsimarkkinoille on tarjolla vielä erittäin rajoitetusti. Vain noin 20 Valko-Venäjällä toimivaa yritystä vastaa lähes 80 prosentista IVY-maiden ulkopuolisesta viennistä. (Finpro 2008)

Valko-Venäjän ja Suomen kauppasuhteet

Suomen kanssa käyty kauppaa on ollut volyymiltään erittäin vähäistä aina viime vuosiin saakka. On kuitenkin huomattava, että osa viennistä tapahtuu kolmansien maiden kautta, joten suomalaisia tuotteita viedään todellisuudessa maahan huomattavasti enemmän kuin viralliset tilastot osoittavat (Finpro 2008). Suomalaisia tuotteita viedään Valko-Venäjälle mm. Baltian maiden, Puolan ja Venäjän kautta. Suomen ja Valko-Venäjän välinen virallinen kokonaiskauppa oli vuonna 2007 suuruudeltaan 114 miljoonaa euroa. Vuosi 2008 näyttää kuitenkin huomattavaa kasvua. Suomen tullihallituksen mukaan elokuuhun mennessä kokonaiskaupan volyymi oli noussut jo 200 miljoonaan. Samalla se kääntyi ensimmäistä kertaa Suomelle alijäämäiseksi.

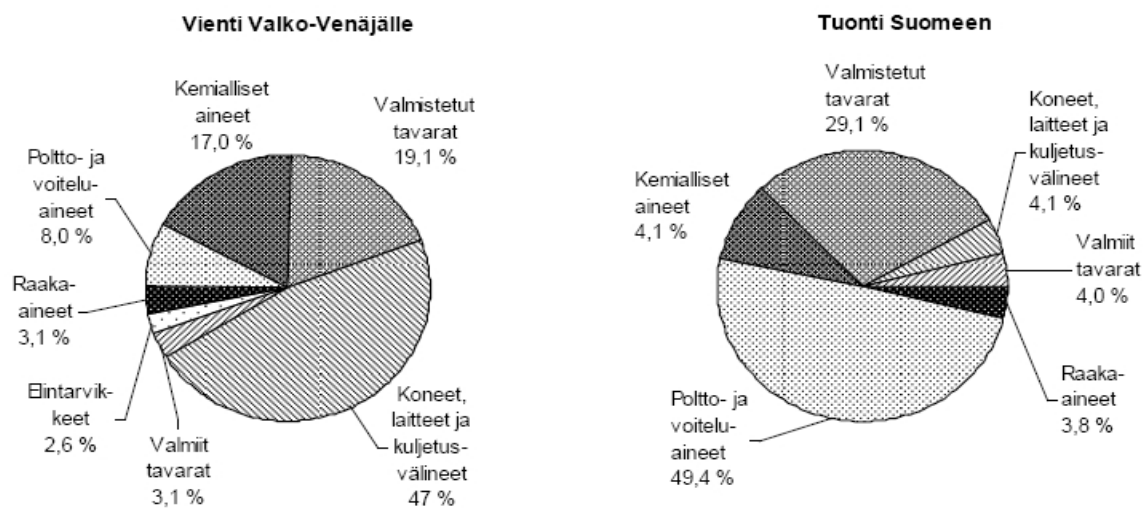
Kuvio 9: Ulkomaankauppa Suomen kanssa, milj. EUR, 2001–08/2008

Lähde: Tullihallitus 11/2008

Valko-Venäjän ja Suomen välisen kaupan rakenne on hyvin erinäköinen viennin ja tuonin suhteen. Valko-Venäjältä tuodaan Suomeen eniten kivennäisöljyjä ja -tuotteita, joiden osuus kokonaistuonnista oli lähes puolet vuonna 2007. Suuria kasvulukuja on kirjattu etenkin kivennäisöljyjen, lannoitteiden sekä kaasun tuonnissa. Vuoden 2008 alun kasvaneisiin tuontilukuihin vaikuttivat etenkin poltto- ja voiteluaineiden sekä puutavaran tuonin voimakas kasvu. Perinteiset tuontituotteet Valko-Venäjältä, korkki ja raakapuu; ovat hävinneet tuontitilastoista lähes kokonaan. Puun tuonti on vähentynyt merkittävästi Valko-Venäjän pyrkiessä lisäämään puun kotimaista jalostusastetta.

Kuvio 10: Suomen ja Valko-Venäjän välisen kaupan rakenne, 2007

Lähde: Tullihallitus 11/2008

Suomen vienti Valko-Venäjälle on suurimmaksi osin koneita, laitteita ja kuljetusvälineitä, joiden osuus kokonaisviennistä kohosi 47 prosenttiin vuonna 2007. Eniten kasvoi moottoriajoneuvojen ja eri teollisuusalojen erikoiskoneiden vienti. Tärkeitä vientituotteita olivat myös kivennäisöljytuotteet, paperi ja pahvi, sekä kemialliset tuotteet.

Suomalaisinvestoinnit Valko-Venäjälle ovat nykyisellään jääneet hyvin vähäisiksi. Vuoden 2006 luvuin suomalaisinvestointien kokonaismäärä jäi Valko-Venäjällä noin 400 000 euroon. Vuonna 2006 Suomi kuitenkin allekirjoitti Valko-Venäjän kanssa investointien edistämistä ja molemminpuolista suojaamista koskevan sopimuksen, joka tuli voimaan vuoden 2008 alkupuolella. Vaikka Valko-Venäjä on maantieteellisesti Suomen lähialuetta, taloudellisen kanssakäymisen vähäisyys johtuu maan hankalasta liiketoimintaympäristöstä, kuten

ulkoasianvaliokunnan mietinnössä vuodelta 2007 muotoillaan⁵. Siksi kahdenkeskinen investointisuoja sopimus pienentää investointeihin liittyvää poliittista maariskää ja näin ollen pyrkii kannustamaan investointeihin tulevaisuudessa.

Valko-Venäjän yritysrekisterissä on nykyisellään kymmenkunta yritystä, joissa on mukana suomalaista pääomaa. Mm. raaka-aineisiin erikoistunut yritys Bang & Bonsomer on toiminut Minskissä jo yli vuosikymmenen. Syksyllä 2007 Tietoenator rekisteröi T&K -keskuksen Minskin huipputeknologiapuistoon (Finpro 2008). Vuoden 2008 lopulla Olvi hankki enemmistöosuuden Lidskoe Pivo - panimoyhtiöstä noin 16 miljoonalla dollarilla⁶.

⁵ http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/uavm_12_2007_p.shtml

⁶ <http://www.compiler.fi/idankaupan/uutisia/uutisarkisto/uutisarkisto2008/10lokakuu/10.08-cn02.html>

Kokemuksia ja huomioita Valko-Venäjältä

Suomi-Valko-Venäjä-seura järjesti vuodenvaihteessa 2008–2009 tutustumismatkan Valko-Venäjälle. Matkalle osallistui 34 Valko-Venäjältä kiinnostunutta eri alan ihmistä. Matkan aikana ryhmä tutustui laajasti Valko-Venäjän yhteiskuntaan, yritysmaailmaan ja kulttuurielämään. Maantieteellisesti matka sijoittui Vitsebskiin, Mahiljoun, Oršaan ja Minskiin. Oršan kaupunkiin teimme ainoastaan päivävierailun, muissa kaupungeissa yövyimme kaksi yötä kussakin.

Yleistä

Siirtyminen Suomesta suoritettiin linja-autolla Viron ja Latvian halki. Rajanylitys Latvian ja Valko-Venäjän rajalla tapahtui ilman suurempia ongelmia. Tosin etukäteen pelätty paikallinen ”pakollinen” 4 euron vakuutusmaksu toteutui, vaikka kaikki matkustajat olivat varautuneet todistamaan oman matkavakuutuksensa voimassaolon. Tämän takia rajalla vietettiin aikaa noin 1,5 tuntia, vaikka muita rajanylittäjiä ei ollut kuin muutaman henkilöauton verran. Matka Tallinnasta Vitsebskiin pysähdyksineen kesti noin 14 tuntia. Tiet Valko-Venäjällä ovat melko hyvässä kunnossa eikä liikeneruuhkia ollut lainkaan. Tosin uuden vuoden tienoo on tältä osin rauhallista aikaa.

Yleisesti ottaen kaikissa käyttämässämme hotelleissa olimme lähes ainoita asiakkaita. Hotellien taso Vitsebskiä lukuun ottamatta oli heikko, tosin palvelu hotelleissa toimi moitteettomasti. Mahiljoun ja Minskin hotellit olivat neuvostoaikana rakennettuja betonikolosseja. Aamupalat olivat hyvin niukkoja ja henkilökunta ei selvästikään ollut tottunut vastaavanlaiseen asiakasryntäykseen. Minskissä käyttämämme hotelli sijaitsee aivan presidentin hallintorakennuksen vieressä. Presidentin hallinto myös omistaa hotellin, joten hotelliakin vartioitiin melko tarkasti. Vaikka hotelli sijaitsee aivan kaupungin keskustassa, sitä ympäröivät pari korttelia olivat ympäri vuorokauden hyvin autioita. Vieressä olevaa presidentin hallintorakennusta ei myöskään saanut valokuvata.

Valko-Venäjällä on käytössään oma rupla (BYR). Valko-Venäjän rupla on vuoden 1991 jälkeen heikentynyt eniten dollariin nähden kaikista IVY-maiden valuutoista. Viimeaikainen talouskriisi on vaikuttanut myös Valko-Venäjän ruplan arvoon. Tammikuun 2. päivänä Valko-Venäjä

devalvoi oman ruplansa 20,45 prosenttia dollariin nähden. Maan keskuspankin mukaan devalvaation tarkoituksena oli palauttaa luottamusta ruplaan ja parantaa kotimaisen vientiteollisuuden kansainvälistä kilpailukykyä. Keskuspankki on luvannut, että toista kertadevalvaatiota ei ole luvassa. Ekonomistien arvioiden mukaan ruplan devalvointi pudotti kansalaisten pankkitalletusten arvon noin neljästä miljardista dollarista 3,4 miljardiin.

Ruplan devalvaation huomasi myös yksittäinen turisti, sillä matkan alussa eurolla sai 3077 ruplaa ja loppuvaiheessa jo 3630 ruplaa. Devalvaation tapahduttua kaikkiin rahanvaihtopisteisiin olivat pitkät jonot. Kansalaiset halusivat päästä eroon heikkenevästä valuutastaan, mutta lopulta tuli uutinen, että ruplia ei enää oteta vastaan. Tämä kaikki aiheutti rynnistyksen kauppoihin ja tavarataloihin ennen kuin hintoja ehditään nostaa. Kaupaksi kävivät kaikki vanhaan hintaan myynnissä olleet kodinkoneet ja kotitaloustavarat. Suurin seteli, jonka Valko-Venäjällä voi saada käsiinsä, on 200 000 ruplaa, mutta yleensä 100 000 ruplaa on suurin tavattava seteli. Pienimmät setelit taas ovat 10 ruplaa. Kolikoita ei ole. Puhekielessä valkovenäläiset pudottavat usein kolme nollaa pois, joten 10 000 ruplan taksimatkasta kuski saattaa pyytää 10 ruplaa. Luottokortteja on mahdollista käyttää monessa paikassa, tosin henkilökunnan ammattitaito laitteita käytettäessä saattaa olla ongelma. Pankkiautomaatteja on yleisesti kaupunkien keskustoista.

Valko-Venäjän lehdistö vaikuttaa toimivan tarkan valvonnan alla. Lehdissä, joita oli yleisesti saatavilla, silmiin pistävää oli se, että varsinaisia uutisia maan tapahtumista puhumattakaan ulkomailta, oli niukasti. Lehdet täyttivät lähinnä erilaiset mainokset ja televisio-ohjelmat. Televisiossa lähetetään yleisesti Venäjän televisioyhtiöiden Valko-Venäjälle suunnattuja kanavia.

Vitsebsk

Vitsebskin (ven. Vitebsk) kaupunki on 342 000 asukkaallaan maan neljänneksi suurin kaupunki. Saapuessamme kaupunkiin myöhään illalla hämmästyttävän runsaat jouluvalot toivottivat meidät tervetulleiksi muuten kovin autiolta tuntuvaan kaupunkiin. Vitsebskissä tutustuimme kiertoajelun lisäksi modernin taiteen galleriaan. Marc Chagallin kotikaupunkina Vitsebskillä on erityisasema Valko-Venäjän taide-elämässä. Kaupunki oli Venäjän alaisuudessa myös merkittävä juutalaisille sallittu kaupunki ja puolet väestöstä olikin juutalaisia 1900-luvun vaihteessa. Tutustuimme myös Marc Chagall -museoon, jossa ei kuitenkaan ollut ainuttakaan Chagallin teosta. Niitä ei itse asiassa ole koko Valko-Venäjällä lainkaan.

Orša ja Mahiljou

Vitebskistä jatkoimme matkaamme ensin Oršan kaupunkiin, jossa vietimme päivän. Oršan kaupunki (125 000 asukasta) viehätti siisteydellään ja rauhallisuudellaan. Pääkadun rakennukset olivat erinomaisessa kunnossa ja kaupunkilaisten elämän vaikutti seesteiseltä ja tyytyväiseltä. Erityishuomiota herättivät uutuuttaan kiiltävät modernit liikennevalot koko keskustan alueella.

Oršassa tutustuimme ompelimoon ja panimoon, joiden jälkeen kaupungin varapormestari oli järjestänyt seurueellemme lounaan Oršan upean asemarakennuksen juhlatilaan.

Mahiljou (ven. Могилёв [*Magiljov*]) on Valko-Venäjän kolmanneksi suurin kaupunki (369 000 asukasta). Saavuimme Mahiljoun sopivasti uuden vuoden aattona, jonka vietimme paikallisessa ravintolassa valkovenäläisiä perinteitä noudattaen. Illan ohjelmassa oli tietysti pakkasukon ja lumityön, Snegurotškan vierailu, tanssiesityksiä, tiputanssia, piirileikkejä sekä tietysti Lukašenkon puheen kuuntelu kansallishymneineen.

Seuraavana päivänä saimme tutustua paikalliseen kotiseutumuseoon, jonka hirsimökit tekivät vaikutuksen – valkovenäläistä käsityötä parhaimmillaan. Kävimme myös toteamassa museon yhteydessä olleen eläintarhan laadun. Lisäksi vierailimme paikallisessa luostarissa.

Minsk

Maan pääkaupungissa asuu 1,8 miljoonaa ihmistä ja se on maan hallinnollinen, kulttuurinen ja sivistyksellinen keskus. Lisäksi sinne ovat keskittyneet monet teollisuudenalat. Minskin traktoritehdas tuottaa edelleen Belarus-traktoreita ja se on edelleen maailman suurin yksittäinen traktoreiden tuotantolaitos. Minskissä on paljon Stalinin ajan arkkitehtuuria, leveitä katuja, jotka ovat edelleen nimettyjä muun muassa Leninin, Marxin, Engelsin ja puna-armeijan mukaan. Kaiken kaikkiaan kaikissa kaupungeissa puuttuvat länsimaiset logot ja katumainokset. Minskin McDonald's taisi olla ainoa viikon aikana eteen tullut länsimainen kohde.

Ajanvietto Minskissä sujui lähinnä kävellen ja metrolla kaupunkiin tutustuessa. Kävelykierroksella oppaanamme oli Valko-Venäjän kielen ja kulttuurin puolestapuhuja, joka piti opaskierroksen valkovenäjän kielellä. Vierailimme myös suuren isänmaallisen sodan museossa. Minskistä lähdimme takaisin Vilnan kautta Suomeen. Rajalla kohtasimme kuitenkin ongelmia johtuen siitä, että eräs seurueemme jäsen poistui maasta lentäen ja bussissa oli näin ollen eri määrä väkeä kuin maahan tullessa. Ensimmäinen ohje oli lähteä hakemaan ko. henkilöä Minskistä, mutta tämän ollessa mahdotonta, olisi seuraavana päivänä pitänyt hakea liikenneministeriöstä lupa poistua maasta ilman tätä henkilöä. Pitkällisten neuvottelujen jälkeen pääsimme kuitenkin 15 asteen pakkasesta jatkamaan matkaa rajan yli. Episodissa ei suinkaan ollut kyse valkovenäläisten viranomaisten mielivaltaisuudesta vaan suomalaisen retkiseurueen huolimattomuudesta ja tietämättömyydestä.

Yritysvierailut

Matkamme aikana kävimme tutustumassa myös valkovenäläisiin yrityksiin. Vierailimme ompelimossa, hirsitalotehtaalla ja kahdessa panimossa, joista toinen ei tosin enää ollut toiminnassa. Venäjän viime vuosien voimakas talouskasvu on taannut valkovenäläisille tuotteille vakaan kysynnän. Kotimaassa väestön tulotaso on vuosi vuodelta parantunut valtion runsaskätisen palkka- ja sosiaalipolitiikan ansiosta ja vauhdittanut yksityistä kulutusta. Lukašenkon harjoittaman talouspolitiikan tavoitteena on ollut ylläpitää kannatusta pitämällä hintoja keinotekoisesti alhaalla. Kun valtio on vielä rajoittanut kulutustavaratuontia, on suurin hyöty kotimaisen kulutuksen kasvusta koitunut kotimaisten tuottajien hyväksi erityisesti kulutustavarasektoreilla. Yksityisen sektorin osuus on marginaalinen useimmilla tuotannonaloilla. Joidenkin arvioiden mukaan ainoastaan 25 prosenttia bruttokansantuotteesta tuotetaan muissa kuin valtion kokonaan tai osittain omistamissa tai valvomissa yrityksissä. Yritysvero Valko-Venäjällä on 24 prosenttia.

Vierailemassamme hyvin pienessä oršalaisessa ompelimossa, nimeltään **Sijana**, työskenteli yhdeksän henkilöä. Ompelimon omistaja on vuokrannut toimitilan valtiolta ja hän vaikutti liiketoimintaansa tyytyväiseltä. Ompelimon tuotantovälineet olivat hyvin alkeellisia, mutta lopputuotteet olivat hyvin kauniita ja laadukkaita. Ompelimon pellavatuotteet ovat hyvin arvotettuja ja käytettyjä Valko-Venäjällä ja hän oli hyvin innoissaan kaikenlaisesta yhteistyöstä suomalaisten kanssa. Yrittäjä mainosti pystyvänsä lähettämään tuotteitaan myös ulkomaille ja seurueemme sai tehdä ostoksia hyvin edulliseen hintaan.

Dnepr-les yrityksen tuotantotila

kysynnän heikkenemisestä talouskriisin johdosta ja hän etsikin kuumeisesti uusia markkinoita myös Suomesta. Tehtaan tuotantovälineet olivat melko alkeellisia, mutta näyttivät toimivan hyvin ja tulos oli laadukkaan oloista. Tutustuimme lähistöllä sijainneeseen rakenteilla olevaan hirsitaloon, jota venäläinen öljy-yhtiön työntekijä rakennuttaa eläkepäivilleen. Talo ei kovin paljon eronnut suomalaisesta hirsitalotekniikasta.

Johtajalta lisäksi kysyttiin, millaista korruptiota Valko-Venäjällä esiintyy, johon johtaja vastasi, että ei minkäänlaista. Hänellä ei ole ollut ongelmia sen asian kanssa ja samassa lauseessa hän totesi tuntevansa kaikki kaupungin johtohenkilöt henkilökohtaisesti. Johtaja kommentoi myös yritysten rahoituslähteitä. Hän totesi, että käytännössä kaikki raha, jota yritykseen käytetään, on omaa tai itse hankittua varallisuutta. Vahvoja organisaatioita, joista voisi saada apua rahoitukseen, ei ole olemassa.

Hirsitalotehdas **Dnepr-Les** (<http://dnepr-les.na.by/>), jossa vierailimme, sijaitsee noin 50 kilometrin päässä Mahiljoun kaupungista. Tehtaan omistaja esitteli tehdastaan ja saimme tutustua myös yrityksen rakenteilla olevaan asiakkaan taloon. Yrityksen kaikki hirsitalot rakennetaan tilaustöinä. Yrityksen huomattava markkina-alue on Baltia, josta viime vuosien aikana on tullut paljon tilauksia. Johtaja oli kuitenkin huolissaan

Hirsitalotehtaan tuotantoa

Dvinskij Brovarin julkisivu

Vitsebskissä saimme puolestaan tutustua Dvinskij Brovar -panimoon (www.dvinskibrovar.com/), joka on perustettu vuonna 2004. Tosin panimo toimii tontilla, jossa on vuodesta 1878 alkaen toiminut kaupungin olutpanimo. Panimo on osittain saksalaisomisteinen ja hyvin pieni. Panimo tuottaa kahta olutmerkkiä, Nikolajevskoe ja Urstein -merkkejä. Panimolla oli hyvin modernit oluen tuotantolaitteet, mutta pullotusjärjestelmä vaati vielä melko monta

ihmiskättä avuksi toimiakseen. Panimon johtaja jakeli anteliaasti maistiaisista eri olutlaaduistaan ja hygieniavaatimukset tuntuivat olevan hieman löyhempiä kuin suomalaisissa panimoissa.

Lisäksi Oršassa kaupungin varapormestari johdatteli seurueemme toimintansa vuonna 2007 lopettaneen panimon pihaan. Panimon koko alue (5-7 ha) tontteineen ja rakennuksineen oli myynnissä. Pyyntihinta oli 13 miljardia ruplaa eli silloisella kurssilla n. 4,3 miljoonaa euroa. Alueen rakennukset olivat kuitenkin heikossa kunnossa, joten käytännössä rakennukset olisi purettava ja rakennettava uudet tilalle. Tontin sijainti oli kuitenkin erinomainen aivan kaupungin keskustassa.

Käämisastioita panimossa

Vitsebskissä tapasimme myös alueen yrittäjäjärjestön edustajia (www.anp.vitebsk.by). Yhdistys oli perustettu vuonna 1994. Yhdistyksellä oli 150 jäsentä ja lisäksi erilaisia alayhdistyksiä, esim. naisyrittäjien alayhdistys. Yhdistys tuntui toimivan melko vapaasti ja toiminta oli tavanomaista yrittäjyyden edistämistä. Yhdistyksellä oli suunnitteilla bisnesmatka Suomeen ja erityisesti he olivat kiinnostuneita energia-, ekomatkailu- ja puunjalostusaloista, kuten kaikista muistakin kontakteista.

Loppusanat

Yhteenvedona todettakoon, että Valko-Venäjä on kiinnostava kohde niin liike-elämän kuin turismin kannalta. Valistunut matkailija pärjää maassa aivan hyvin ja voi liikkua aivan turvallisesti ja vapaasti. Valkovenäläiset suhtautuvat ulkomaalaisiin hyvin ystävällisesti. Turisteja maassa ei juuri ole ja tämä luo otollisen maaperän onnistuneelle oleskelulle. On tietysti huomioitava, että käytännöt ja toimintatavat maassa ovat länsimaiseen elämänmuotoon tottuneelle ajoittain erilaisia. Kehitys on kuitenkin edennyt viime vuosina monissa asioissa.

Valkovenäläisten seiniltä voi löytää valtion symboleja

Yritykset, joihin seurueemme tutustui, vaikuttivat saavan toimia ja kasvaa suhteellisen vapaasti. Valikoituneesta otoksesta ei tosin kannata tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, mutta yrittäjien innokkuus ja tulevaisuuden usko vaikuttivat hyvin aidoilta. Myös ulkomaankauppaan yritykset olivat hyvin innokkaita. Tosin on huomattava, että ulkoisten rahoitusmahdollisuuksien kehittyminen on toistaiseksi ollut hidasta, mistä johtuen aloittelevan

yrityksen toimintaedellytykset ilman omaa pääomaa ovat heikot. Yrity maailman ongelmia ovat suurilta osin myös kokemuksen ja koulutuksen puute. Jonkinlaista yrittäjäyyskoulutusta on maassa saatavilla, mutta käytännön kokemusta yritystoiminnasta on kovin harvalla.

Valko-Venäjään ei puutteistaan huolimatta kannata suhtautua liian varauksellisesti. Liiketoimintaympäristö on hyvin Venäjää muistuttava, mutta Valko-Venäjän etuna on suhteellisen pieni koko. Tästä johtuen esimerkiksi byrokratia saattaa olla jopa kevyempää kuin Venäjällä. Tosiasioita ovat, että maa sijaitsee keskeisellä paikalla Euroopassa, työvoimakustannukset ovat alhaiset sekä maan taloudessa ja kulutuskysynnässä on paljon kasvupotentiaalia. Jos valtio vielä avaa talouttaan ja yhteiskuntaansa lisää, madaltuu samalla länsimaisten yritysten kynnyks alkua tutkia Valko-Venäjää investointikohteena. Tällöin myös esimerkiksi jo Venäjälle toimineille suomalaisyrityksille saattaisi avautua liiketoimintamahdollisuuksia silmällä pitäen muuta Eurooppaa. Talouskriisi tulee varmasti vaikuttamaan kehityksen nopeuteen ja nähtäväksi jää, muuttuvatko Valko-Venäjän valtiolliset linjaukset kriisin vaikutuksesta. Turismin kannalta on todennäköistä, että ulkomaalaiset matkailijat tulevat löytämään Valko-Venäjän yhä useammin.

Lähteet:

- Belarus National Investment Agency: <http://invest.belarus.by/>
- Belstat: Valko-Venäjän tilastokomitea <http://www.belstat.gov.by>
- CIA The World FactBook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- Economy Watch: http://www.economywatch.com/world_economy/belarus/
- Euroopan keskuspankki: <http://www.ecb.int>
- Federal Reserve: Yhdysvaltain keskuspankki <http://www.federalreserve.gov>
- Finpro (2008): *Valko-Venäjä Maaraportti*. Seija Spiridovitsh, marraskuu 2008:
<http://www.finpro.fi/fi-FI/Market+Information/>
- IMF (2009a) Press Release No. 09/05. *IMF Executive Board Approves US\$2.46 Billion Stand-By Arrangement for Belarus*. January 12, 2009:
<http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2009/pr0905.htm>
- IMF (2009b) Country Info: Belarus. <http://www.imf.org/external/country/BLR/index.htm>
- IMF WEO (2008) IMF World Economic Outlook
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2008/02/index.htm>
- Index of Economic Freedom 2009: <http://www.heritage.org/index/country/Belarus>
- Reporters without Borders: http://www.rsf.org/article.php3?id_article=29031
- The World Bank (2009). Countries: Belarus: <http://web.worldbank.org>
- Transparency International: 2008 Corruption perceptions index:
http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2008
- Tullihallitus: Ulkomaankauppatilastot <http://www.tulli.fi>
- UNCTAD WIR: World Investment Report <http://www.unctad.org/WIR>